

KAPİTALİST MEDYA PROFESYONELLİĞİ VE HABER OLMAYAN HABERLER

irfan erdoğan

Kapitalist medya haberciliği ülke içi ve ülkeler arası sermayenin gelişmesinin, bu gelişmede belli ideolojik ve kültürel (belli dünya görüşünün, umutların, mutlukların, dostların ve düşmanların vs) alt yapıların hazırlanması ve tutulmasında önemli bir rol oynar. Kapitalist medya profesyonelliği egemen sermaye sisteminin hem materyal hem de ideolojik günlük pratiklerinin belli biçimlerde sürekli sergilendiği bir alandır.

Liberal Burjuva gazeteciliğinin ve haberciliğinin en belirgin yanlarından biri (örneğin New York Times, AP, UPI, BBC) gerçeklere tıpa tıp uyan, çoğu kez gazetecinin kişisel duygusallından arındırılmış bir yazılım biçimi ve profesyonelliği getirmesidir. Hangi gerçeklere uyan? her gerçeğe değil, dikkatle seçilmiş gerçeklere... Burjuva medya profesyonelliğinin gerçekleri çeşitli profesyonel kaideler, kurallar, ahlak, haber anlayışı, haberlerin gündeme alınmasındaki sıralamadaki standartlaşmalarla sermayenin ideolojisinin çerçevelediği bir uyum ve eleştiri alanı içine sıkıştırılır. Örneğin bu ideolojinin belirlediği haber-profesyonelliğinde her gün gazetelerin ilk sayfalarını cinayetler, dedikodular, hırsızlıklar, kazalar, siyasetçiler hakkında sansasyonel haberler seçilmiş-gerçekler saptırılmadan, olduğu gibi sunulur. Gelişmiş burjuva medya profesyonelleri çok ender olarak yalan söyler: büyük çoğunlukla doğruyu yazar ve bundan övünç duyar. Seçilmiş gerçeklerin oluş biçimini yüzeysel bir şekilde "olduğu gibi yansıtan" bu kendini beğenmiş ve

kendi kendini hakli çıkararak profesyonellik, seçtiği olayları çarpıcı bir Şekilde, uydurmadan, kendi "yanlılığını" katmadan, belli mekaniksel kurallar içinde kanlı, canlı ve heyecan verici bir Şekilde sunar: Sunum biter. İnsanlık tarihi de bu birbirinden iliŐkisiz, birbirinden kopuk, anlık olaylar kalabalığının sunumuyla baŐlar ve biter. Ertesi gün ve her gün, aynı profesyonel pratikler ayrı ve yeni bir tarih gibi sunulur. Gerçekte günlük profesyonel pratikler "tarih tekerrürden ibarettir" ideolojisini en açık bir Şekilde kanıtlayan faaliyetler emberidir. Böylece profesyonel ideoloji pratikleriyle insan yanında insanlık tarihi de katledilerek tekrarlanan deđiŐmezlikler zincirine vurulur.

Eğer BBC, AP, UPI uluslararası bir güvenirliliğe sahipse, bunun nedeni dünyanın gerçeklerini yansıttığından değil, yansıttığı olayları "yalan söylüyor" dedirtmeyecek biçimde yansıttığından dolaydır. Bugün, eğer Reader's Digest (Bütün Dünya) denilen dergi dünyanın her yerinde el kitabı gibi, kılavuz gibi, kullanılıyorsa, bunun nedeni, ne bir olayı ne bir demeci, ne de bir söyleŐiyi, "gene uyduruyor, tahrif ediyor" dedirtmeyecek bir biçimde, yutmaya hazır ve kolayca hazmedilecek bir Şekilde sunmasındadır. Bütün Dünya sermayenin sözcülüğünü ve geniŐ kitlelerin çıkarlarını savunan düŐünce tarzlarına karşı düŐmanlıđını, sermayeyi ve kitleleri doğrudan karŐılaŐtırarak ve çarpıŐtırarak yapmaz: Seçilmiş olayları kapitalist ideolojinin bireyci ve toplumculuğa düŐman hikayeleme biçimiyle dolaylı olarak ve (bazen gerçek olmayan) gerçek hayat örnekleriyle yapar.

Burjuva medya profesyonel pratiklerinde (günlük gazete, tv, radyo sunumlarında) cinayetler ve caniler ve de kurbanlar hemen her zaman iŐçi, memur ve köylü sınıfının insanlarıdır. Neden? Çünkü kapitalist ideolojiye göre, aşağı sınıflar suç iŐleme psikolojik-potansiyeline

sahiptirler ve bu potansiyeli sık sık kullanırlar. Kapitalist sınıflar veya bu sınıfların temsilcileri "beautiful people\güzel insan" olarak sunulur. Bu nedenle, Çankaya, Gazi Osman Paşa semtlerinden, Hilton'dan ve Sheriton'dan verilen haberler "beautiful people" haberleridir. Bu sınıfın suçları sadece birkaç nadir olay olarak nitelenir ve kaliteli, milletin ağzının suyunu akıtan, çoğu kişiyi kıskandıran ve "vay be, helal olsun, herife bak" dedirten vurgunlar ve seks maceralarıdır. "Adi suçlar" egemen ideoloji tarafından tanımlanır: Bu tanımlama sonucu kapitalist sınıfın insanları adi suçlu olmadan arındırılır: Üretim araçlarını elinde tutan ve toplumsal üretimin üzerine yatarak insan kitlelerini yoksunluk ve yoksulluk içinde yaşatan kapitalist terörizm demokrasi ve kapitalist terörist de işveren olur. Benim kapitalist terörizmle ne demek istediğimi her gün ekmeğini kazanma mücadelesinde hakaret edilenler, itilenler, kötüye kullanılanlar, ezilenler, ve işini kaybetme korkusuyla yaşayanlar çok iyi bilir.

Adi suçlar "aşağı" sınıflara yüklenirken, olayların oluş nedenleri psikolojik alana indirgenir, geçmişten yoksun veya geçmişini kişileştirip masallaştıran, seksileştiren, çarpıcı bir biçime sokulur. Böylece, kapitalist düzenin her an ve her saniye insanlığa karşı işlediği suçlar yok sayılır, ortadan kaldırılır. Onların yerine her an her saniye kurban edilen, ezilen, sömürülen insanların bazılarının birbirine karşı işledikleri suçlar toplumun ana sorunları yapılır. Böylece ücretli\maaşlı ve işsiz durumundaki sınıflar bir kez daha kurban edilir: Öte yandan, her gün haber olması gereken fakat haber olmayan gerçek haberler, bu profesyonellik ideolojisi dışında bırakılır. Bu dışta bırakmayı, New York times gazetesinin ana sloganı en iyi şekilde özetler: All the News that's fit to print. Hemen her ülkede kapitalist

sınıfların suçları "baskıya sığmaz." Herhalde çok büyük olduğundan olmalı... Yok, büyüklüğünden değil, egemen güçlerin kendi faaliyetlerini suç olarak nitelenmemesinden dolayıdır: İşyerlerindeki ölümler, Eğer sunulursa, sanki kaçınılmaz bir olay gibi sunulur. Her yıl her ülkede binlerce insan iş yeri "kazalarında" sakat kalır. Milyonlarca insan her yıl işyerinden kaptıkları hastalıktan ölür. Bunlar sadece özel istatistiklerde kalır. Haber bile olmaz. Bu "kaçınılmazın haber değeri haberin ideolojik terazisinde yer bile almaz. Neden? Çünkü bu kaçınılmazlıkla sermayenin büyümesi (veya karının azalması) arasında direk ilişki var da ondan. Türkiye'ye sanayiye getirdiğini övünen sözde-otomobil sanayicilerinin ürettiği arabaların kurşunlu benzin kullanması, uluslararası petrol firmalarının Türkiye'yi yüksek fiyat politikalarıyla soyması yanında gelişmiş ülkelerde satılması suç olan kurşunlu benzini satarak her yıl Türkiye gibi ülkelerde milyonlarca çocuğun beyin tahrişine neden olması ve sayısız insanlara acılı ve yavaş ölüm hediye etmesi suç sayılmaz. Neden? Demokrasi ve özgürlük var da ondan!! Ne demokrasisi? Ne özgürlüğü? Sermayenin kendini seçip seçtiği demokrasi ve serbest teşebbüsün serbestçe insanları sömürme yanında işyeri ve çevre kirliliğiyle öldürme ve sakatlama özgürlüğü... Ne zaman kapitalist sınıfın günlük egemen üretim, dağıtım ve pazarlama faaliyetleri, uyguladığı sefillik ücret politikası, işyeri ve çevre peyzajının insanlık dışı ve tehlikeli durumu, çalışanların çiğnenen hakları, bozulan sağlığı, sakatlanmalar, ölümler, fabrikalarında ve iş yerlerinde uyguladığı günlük baskı ve terör, işten atılmalar, anlaşmaları ve yasaları çiğnemeler, asgari ücret, fazla mesai, tatil, bayram ve hastalık ödemeleri yapmaması egemen kitle iletişim araçlarında haber olur? Bunların haber olabilmesi için iki şarttan birinin veya ikisinin aynı

anda olması gerekir: (1) Facialfelaket, ayaklanma, yürüyüş, gösteri gibi nicelik bakımından "büyük" bir olayın olması... Gelişmiş ülkelerdeki profesyonel gazetecilikçe bu niceliksel büyüklük, diğer haber seçimlerinde olduğu gibi, standart bir biçimde "formülleştirilmiştir." (2) Kapitalist düzenin insanlığı ve insanlığın geleceğini son sıraya koyan günlük terörüne karşı girişilen örgütlü hareketler veya "adi suç" olarak nitelenecek bir girişim (örneğin "işten atıldığı için, patronunu salatalık gibi doğrama"). Bu sunum biçimi de, gelişmiş ülkelerdeki haber profesyonelliğinde kalıplaşmış formüllere dayanılarak sunulur. Dolayısıyla, haber profesyonelliği ham maddeyi (toplanan enformasyonu, olan olayı) kurulu gazetecilik düzenin standartlaştırılmış formüllerini uygulayarak bu formüllerin belirlediği kalıplar içine yerleştirip bir bütün oluşturmaktır.

Herhangi bir şey haber olduğunda, sadece bu şeyin niteliksel değerlendirilmesi yapılmaz, aynı zamanda, bu şeyin haber olmasıyla diğer bir şey ya haber olmadan çıkar, ya haber olma olanağını, kalıplaşmış öncelikler nedeniyle yitirir, ya bu haberle dolaylı olarak değersizleştirilir ya da haber olacağı veya haber olduğu akla bile gelmez. Her günkü haberlere bakın, ne demek istediğimi kolayca anlarsınız.

Gazetecilik ve haber profesyonelliği materyal ve ideolojik mücadelenin verildiği çok önemli bir alandır. Kalem ve kılıcın çarpıştığı yer olmaktan çoktan çıktı: Ne zaman kalem ve kılıç çarpıştı ki? Hem ilk hem de orta çağlarda, egemen kalem daima egemen güçlerin gönüllü veya gönülsüz tutsağı olmuştur. Bugün bu tutsakların bazıları yüksek ücretle\maaşla mideden geçerek gönülden bağlı modern köleler durumundadır. En kötüsü de, efendilerine ve kendi tüketici yaşam biçimine bakıp kendini özgür ve efendi sanan köleler... Bugün kılıcın

sahibi egemen güçler kutsal kitapların ve beyinleri biçimlendirmenin (ve Dolayısıyla davranışları yönetmenin) acil önceliğini dünden daha çok anladılar: Laiklik adına tekmeleyip attıkları din tüccarlığı, kesin bilim adına gülünç bulup hor gördükleri hurafe, batıl inanç, para-psikoloji, altıncı his, şans, kader ve kısmet, "dokuz-yüzü-çevir-gazı-yanmasın, ve sermayenin beyin ticareti ve kontrolü bile gittikçe yoğun bir şekilde toplumsal gündemde ön planda tutulmaktadır. Tabi bu sırada yeni "yatırım" alanları ve süper kar olanakları açıldı. Şimdi emperyalizm ve sömürü Walt Disneyle, Müslümanlara tanrıyı unutturup "sen birincisin" dedirterek Tanrının elinden birinciliği alan STAR'la, kanal üçle beşle altıyla, yüzlerce çeşit çocuk oyuncakları, öğretim ve eğitim araçlarıyla, çocuklara bile "Ben özel FM'imi isterim" dedirten anlayış yapısını aşıl原因 sayısız faaliyetlerle, sermayenin bekçiliğini yapan kahraman "barışçı" ordularla ve profesyonel katillerin kiralandığı "dirliği ve birliği sağlayan" özel timlerle, uluslararası şirketlerin ve ortaklarının çıkarlarının biçim değiştirerek yansıdığı siyasal yürütme organları ve özellikle uluslararasılaşan devlet reisleriyle gelmektedir (Bugün emperyalizmin dilini konuşmayan ve sömürde önemli yatırımları ve hissesi olmayan başbakan ve devlet başkanı dünyada kaldı mı acaba? Büyük belediye reisleri bile uluslararası soygundan paylarını almaktadır.) Bunu yaparken de, kılıç terörün sembolü olarak değil, demokrasi ve özgürlük sembolü olarak sunulmaktadır: Yutarsan. Yutanlar veya zorunlu olarak yutup köşeyi dönme hayalleriyle hayallenenler ya kahvede tavla atmakta ya da vatan hizmetinde veya vatanın ve milletin bütünlüğü adına ırksal veya dinsel azınlıkları kendi sefil ve ezilmiş durumuna neden olarak görerek ya da hıncını alacak bir güçsüz bulmanın sevinciyle ezmekte alet olmaktadır. Yutanlar için modern teknoloji bin bir tür

haplar üretmektedir. Yutmayanlar, yani insanlık tarihinde insanlığın insanca gelişmesinde itici ve değişimci rolünü oynama mücadelesine kendince katılanlar için ise bir sürü "modern" yasalar, adaletin adaletsizliğini görüp şaşkı falan olmasın diye gözünün sargıyla kapatıldığı adalet sistemleri, televizyonlu ve kütüphaneli hücreler, yaratıcılığın doruğuna çıkarak ürettiği en son teknolojik işkence aletleri ve metotları, özel timler kurarak suikastlar ve katliam biçimleri geliştirilmiş ve kullanılmaktadır.

Kapitalizmden olduğu gibi, liberal burjuva medya profesyonel ideolojisi ve pratiklerinden, neyi nasıl yapıp yapmamızı da içeren, öğreneceğimiz çok şey var.

İrfan Erdoğan

New York, Mart 24, 1995